

La formació dels museòlegs a debat

Museu d'Història de Catalunya. 8 de maig de 2006

Transcripció i adaptació:	Associació de Museòlegs de Catalunya (AMC)
Moderadora:	CARME CLUSELLAS Vice-presidenta de l'Associació de Museòlegs de Catalunya
Ponents:	XAVIER ROIGÉ Director del Màster de Museologia de la Universitat de Barcelona
	ANA CARRO Presidenta de la Asociación de Museólogos de España
	PILAR VÉLEZ Directora del Museu Marès, Barcelona

La formació dels museòlegs a debat

A continuación les presentamos la transcripción de la mesa redonda que tuvo lugar el pasado 8 de mayo del 2006 en el auditorio del Museo d'Història de Catalunya dedicada a debatir sobre la profesión del museólogo. Y para hablar sobre este tema se contó con la participación de diferentes expertos y profesionales del mundo de los museos y de la universidad, que nos aportaron su reflexión desde su experiencia concreta.

En resumen, la situación actual de la formación del museólogo en nuestro país presenta los siguientes rasgos. Si bien los museos ya hace años que existen, la existencia del profesional dedicado al trabajo en el museo es relativamente reciente. De hecho, más allá de unos veinte años, no existía como tal. Es más, hoy por hoy no existe una formación reglada con cuya obtención se pueda asegurar que uno ya puede autodenominarse museólogo. Y, además, existe un gran número de posibilidades de formación, de distintos niveles y con distintas dedicaciones, que dificultan también esta posibilidad. Por otro lado, para trabajar en un museo no existe un requisito imprescindible, a pesar de la existencia de un decreto sobre personal técnico.

Below we present the transcription of the round table held on 8 May 2006 in the auditorium of the Museu d'Història de Catalunya, given over to a debate on the profession of museologist.

CARME CLUSELLAS: Bona tarda i benvinguts. El títol d'aquesta taula rodona és *La formació dels museòlegs a debat*. I per parlar-ne i tenir una visió diversa ens ha semblat molt oportú comptar amb les següents persones, que passo a presentar:

XAVIER ROIGÉ, director del màster de Museologia de la Universitat de Barcelona. Per tal que ens pugui explicar quin serà el futur panorama universitari, si és que es pot explicar ja, i ja està suficientment clar, de la formació en museologia.

ANA CARRO, presidenta de l'Associación de Museólogos de España i directora del màster de Museologia de la Universitat de Valladolid. Ens va semblar molt interessant comptar amb una visió externa, que no pertanyés a l'àmbit català, i d'uns companys de professió, i d'associació, que porten un temps en la formació de museòlegs i liderant un màster amb una bona acollida.

I, finalment, PILAR VÉLEZ, directora del Museu Frederic Marès de Barcelona, per tal de comptar amb una visió del dia a dia del professional, del treball quotidià al museu, i que ens pot ajudar a debatre quina hauria de ser la formació del museòleg.

Voldria fer un breu resum que ens portés al panorama actual de la formació per a aquesta professió. Una professió que és molt recent. Si bé els museus ja fa anys que existeixen, el professional dedicat al treball en el

Participating in the discussion of this topic were several experts and professional staff from museum and university circles, who each contributed reflections from their individual experience.

In summary, the present situation of the training for museologists in our country presents the following characteristics. Although museums have existed for many years, having professional staff dedicated to museum work is relatively recent. In fact, no more than twenty years ago, the profession did not exist. Even today, there is no official training that guarantees its graduates the title of museologist. Furthermore, the many training opportunities at different levels and with different formats only serve to complicate the scenario. And in spite of the existence of a decree regulating technical staff, there are still no essential requirements for working in a museum.

museu és relativament recent. De fet, més enllà d'uns vint anys, no existia com a professional. A més, avui per avui, no existeix una formació reglada que puguem dir -que puguem assegurar- que, obtenint-la, hom ja pot autodenominar-se museòleg. I, a més, existeix un gran nombre de possibilitats de formació, de diferents nivells i amb diferents dedicacions, que dificulten també aquesta possibilitat. D'altra banda, avui per avui, per treballar en un museu no existeix un requisit imprescindible, malgrat -i ho parlarem més tard- l'existència d'un decret de personal tècnic.

De fet, fent una mica d'història, diríem que només a partir del decenni dels anys 70, van començar a ser incloses en la formació en altres disciplines més generals, com ara Filosofia i Lletres, Geografia i Història, algunes assignatures -moltes de lliure elecció- amb continguts dedicats al camp específic dels museus. Pocs anys després, en el decenni dels 80, van començar a sorgir nombrosos museus i a augmentar-ne el personal, tot i que molts van entrar a treballar-hi sense tenir cap formació específica. Bona part d'aquests professionals, avui professionals plenament consolidats, van haver d'aprendre a treballar en un museu a través del dia a dia. Cada vegada era més necessària una especialització i es requerien professionals, però no existia aquesta formació. Entre els anys 83 i 89 es van començar a realitzar cursos organitzats per la Generalitat de Catalunya per dotar aquests professionals d'una formació més específica i més tècnica, alhora que permetien formar-se a d'altres persones interessades en dedicar-se professionalment a l'àmbit dels museus. Però a l'inici del decenni dels 90, aquest tipus de formació va ser abandonat per part de la Generalitat. Es va pensar que, en tot cas, la formació en museologia havia de ser una competència específica de les universitats, i que eren les universitats les que s'havien de preocupar per donar aquesta formació, en benefici d'una formació molt més tècnica i especialitzada. A partir d'aquest moment, cada universitat va tenir i ha tingut la llibertat d'oferir més o menys formació en aquest sentit, i quasi totes les universitats existents en aquest moment, i altres de nova creació, han optat per una solució ambigua: la de continuar incorporant algunes assignatures de caràcter tècnic

sobre museus en el que serien els programes generals d'una llicenciatura com ara Història o Història de l'Art, i, a la vegada, oferir formació especialitzada en camps més o menys concrets, com ara cursos d'especialització postuniversitària sobre gestió, conservació, didàctica, etc., i això ha anat cada vegada a més. De fet, el panorama a partir dels anys 90, és d'una gran quantitat de cursos oferts per les diferents universitats, que se sumen a seminaris, jornades, curssets de formació de diferent durada i de diferent intensitat, que d'alguna manera no clarifiquen una formació específica per a un museòleg. I a més, avui, s'hi suma una altra realitat futura, però de futur immediat, que és l'equiparació de les titulacions universitàries a nivell europeu, que actualment és el gran interrogant. Per això ens semblava interessant tenir aquest debat.

Aquest és, diguem-ne, el panorama, al qual hem de sumar altres coses que han passat en aquests temps recents, com seria l'aprovació en el seu moment de la Llei de Museus, l'any 90; i onze anys després, i també després de molt lluitar –en el bon sentit de la paraula– de l'Associació de Museòlegs, *el Decret de personal tècnic i directiu de museus*, un decret que havia estat llargament reivindicat. Amb aquest decret es pretenia la normalització dels professionals de museus, encara que només es va assolir a mitges –i a l'Associació de Museòlegs som conscients que no és tan ambiciós com ens hagués agradat i no assumeix tot allò que defensàvem a l'Associació–. En tot cas, s'hi apunten algunes coses específiques, com ara l'aparició de la figura del tècnic superior de museus i el fet que tots els museus han de tenir un tècnic superior de museus. Això va ser un avenç perquè suposava que s'hauria de tendir a tenir una professió específica amb aquest títol. El que passa és que el decret no va molt més enllà i no deixa clar quina és la formació que hauria de tenir aquest tècnic superior de museus. Si bé diu que ha de ser un titulat universitari, no especifica en quin àmbit.

En tot cas, l'annex final del decret sí que parla del que serien els coneixements necessaris perquè algú es pugui considerar museòleg. Però allò que tampoc diu és com s'acreditaran aquests coneixements, ni, en el procés de selecció d'aquest tècnic superior –en el cas

d'aparèixer una plaça per a un museu– com o qui els validarà, o a partir de quina formació concreta es pot assegurar que algú té, o ha obtingut, aquesta formació. De fet, no s'especifica com s'han d'obtenir aquests coneixements. Tot el que diu és que per part de la Generalitat es realitzaran cursos de formació i de reciclatge, però això no s'ha fet o s'ha fet parcialment. I tampoc no diu com es validaran. Simplement diu que, en cas de formar-se un tribunal per a l'elecció, un altre tècnic superior de museus –en aquest cas una funció que ha vingut desenvolupant l'Associació de Museòlegs– participarà en el tribunal, i per tant se suposa que els coneixements es validaran a través de proves escrites o del currículum. El que sí fa el decret, també en aquest annex, és marcar uns coneixements necessaris, que podríem dir que són de tres tipus bàsics: uns molt genèrics, com ara conceptes generals de museologia, història, legislació; uns altres de caràcter més operacional, com ara gestió de personal, gestió econòmica, màrqueting; i uns altres temes més concrets, però igualment tractats de forma generalista en el decret, com serien coneixements de difusió, de documentació o de conservació.

Aquesta és la realitat actual: nombrosos cursos i màsters oferts per diferents organismes, universitats, associacions professionals, organismes públics o institucions i, a la vegada, un decret que ens parla d'uns coneixements, però que no són obligatoris en cap d'aquests cursos o màsters, on poden ser incorporats o no a voluntat de cadascuna d'aquestes entitats. Així, doncs, creiem que aquest és un moment clau per debatre, des de la nostra professió i com a professionals, com creiem que ens hauríem de formar, com s'han de formar les generacions futures, i plantejar quins serien els requisits d'aquesta formació; entenent que no és la nostra funció la de ser formadors però, en tot cas, sí la d'assegurar que els professionals tinguem aquesta opció necessària.

Creiem que és, en aquest debat, un moment òptim per plantejar-nos coses que hem tractat diverses vegades a l'Associació. Una d'elles seria la possible regulació de la durada dels cursos, tot marcant quins serien específicament de formació i quins serien de reciclatge i en

quins àmbits. Una altra, la regulació dels continguts teòrics bàsics que segons el Decret hauria de tenir la formació a qualsevol universitat en l'àmbit de la museologia. Un altre tema seria debatre si ha d'existir o no una formació reglada del museòleg amb una titulació oficial i pública. Un altre, exigir que es compleixi el decret, igual que venim defensant que es compleixi la Llei de Museus, també al cent per cent. També caldria debatre si la formació ha de continuar en aquest doble vessant d'una formació a nivell universitari més generalista, per a aquells que vulguin aproximar-se a una professió, i una formació postuniversitària més concreta, realment orientada a la formació del museòleg i si pot ser en tots aquells àmbits de la museologia que cada vegada més requereixen una especialització. Apart d'això, oferir també formació contínua i especialitzada per a aquells que ja treballen com a professionals i puguin per tant reciclar-se en el seu treball diari. També debatre si és necessària una formació de caràcter més generalista per a aquells que puguin desenvolupar la seva professió en museus de dimensions més reduïdes, com ara museus locals o museus temàtics, en què aquest únic tècnic superior de museus hagi de desenvolupar tots els papers de l'auca. I, encara, debatre quins han de ser els professors dels futurs museòlegs, és a dir, si el professorat que imparteix aquesta formació ha de ser museòlegs o professors universitaris. I si ha de ser una formació des de l'àmbit més teòric o des de l'àmbit més pràctic. I, en tot cas, quin seria el paper no només dels museòlegs sinó també dels museus en la part de formació pràctica: com s'haurien de desenvolupar les pràctiques, sempre necessàries. I el debat encara ens deixaria obert el tema molt recent d'aquestes noves professions de futur en què treballen nombrosos museòlegs, com ara el turisme cultural o la gestió cultural, que s'escapen de l'àmbit estricte dels museus, però on els museus tenen un paper destacat. I també debatre si des de l'àmbit de la museologia s'hauria d'entrar en aquesta formació o no. És a dir, ho fem nosaltres o esperem que surti una nova professió.

Dit això, vist una mica el panorama i aquells dubtes i aquells interrogants que ens hem plantejat al si de l'Associació de Museòlegs, entrem en el debat.

XAVIER ROIGÉ: Em vau demanar sobretot parlar del nou panorama que s'obre respecte a la formació en museologia i en gestió de patrimoni a partir del procés de convergència europea. No és un escenari futur, sinó que ja comença a ser aprovat oficialment i que començarà a existir el proper curs. En concret, s'iniciaran programes de formació reglada com a mínim a la Universitat de Barcelona i a la de Girona, uns cursos específics que donaran lloc a un títol oficial en aquest sector.

En la intervenció anterior es plantejaven tota una sèrie d'interrogants, alguns dels quals estan en part resolts en el futur en què ens trobarem. Fins ara en l'àmbit de la universitat, els màsters i cursos de postgrau han estat uns títols propis i no reglats, organitzats per cada universitat com els semblava més convenient. En el nostre cas, a la Universitat de Barcelona, portem realitzades vuit promocions del màster en Museologia i Gestió del Patrimoni Cultural, un màster que es caracteritza per una sèrie de continguts generalistes, que són bàsicament els que has dit, i amb algunes característiques pròpies, com el fet de ser interdisciplinari, amb un grau elevat de professors externs, un nombre de pràctiques relativament important i una idea que no era només una formació dirigida a l'àmbit dels museus, sinó més amplia, com és la gestió del patrimoni cultural, d'acord amb les necessitats del mercat laboral; perquè els nostres alumnes ara no treballen tant en l'àmbit dels museus sinó, en molts casos, en empreses exteriors, perquè molts dels museus, més que dotar-se de personal propi, en contracten com sabeu per fer projectes, exposicions, etc. Aquesta no és només una qüestió de formació, sinó sobretot d'evolució de la pròpia dinàmica de molts dels museus de l'administració pública en general.

L'escenari futur pot arribar a ser diferent a nivell de formació. Es tracta d'un escenari complex, difícil de comprendre, i que no està encara perfilat del tot i encara ple d'incerteses. A hores d'ara no coneixem encara del tot com quedarà estructurat el nou sistema d'ensenyament a Espanya. Els canvis, com sabeu, es deuen al que s'anomena i coneixeu com «espai europeu d'educació superior», o bé el sistema d'ensensa-

ment de Bolonya, que no és res més que tota una sèrie d'estats europeus s'han posat d'acord per una mateixa estructura comú d'estudis a tot Europa –és a dir, el títol d'Espanya serveix a d'altres països i a l'inrevés– i organitzat sobretot en dos nivells fonamentals: un que és el que s'anomena grau i un altre que s'anomena postgrau.

L'estructura actual dels estudis universitaris, que canviarà radicalment, parteix d'uns estudis de graduat en dos cicles: un primer que dóna lloc a la diplomatura i un segon a la llicenciatura. Després ve un tercer cicle que podia seguir dos camins: un, el que es coneix com a DEA més doctorat, que és oficial i adreçat sobretot a l'àmbit de la investigació, i un altre que és el dels postgraus, que inclou els màsters i postgraus, com a títols propis de cada universitat, i que per tant cada universitat regula com creu convenient. El nou escenari, en canvi, és un cicle de grau únic –és a dir, desapareixen les diplomatures i els primers cicles i segons cicles– que a Espanya s'anomenaran llicenciatures o graduats (encara no és clar, perquè no està encara legislat del tot), un segon cicle o postgraduats que seran els màsters oficials –aquest nivell sí que està ja regulat– i un tercer cicle que serà el doctorat (bàsicament només l'e-laboració de la tesi). Tot i que els màsters oficials tenen una estructura única, n'hi haurà de dos tipus: uns de més professionals i uns altres més dedicats a la investigació, però ambdós tindran el mateix nivell i d'un es podrà passar a l'altre. El primer cicle tindrà una durada d'uns tres o quatre anys (no ho sabem exactament, depèn del Ministeri) i el segon cicle tindrà una durada d'un a dos anys. Tot el sistema funciona a través del que s'anomenen crèdits ECTS, aplicat a tota Europa. Els ensenyaments de graduat tindran entre cent-vuitanta i dos-cents-quaranta crèdits ECTS, segons el que s'acabi fixant de tres o quatre anys, i en el cas del segon cicle entre seixanta i cent-vint crèdits ECTS. Cada crèdit ECTS equival a cent vint-i-cinc hores de treball per alumne. Dit d'una altra forma: un alumne farà habitualment seixanta crèdits durant un any si es dedica íntegrament a la Universitat. A tot Europa la tendència general ha estat la de fixar uns graduats de cent vuitanta crèdits (tres anys) i uns màsters de cent vint crèdits (dos anys), però en el cas d'Espanya pot ser

un xic diferent. Aquest és el mapa que us volia plantejar per veure com quedarà el futur panorama universitari.

La gran innovació, a part de la metodologia de treball, és que aquests màsters oficials seran regulats, que s'aprovaran al *BOE* i tindran una validesa oficial i que a més seran a preu públic, a uns 24 euros per crèdit i amb un sistema de beques públiques. O sigui que, malgrat que el nom és el mateix que el dels màsters anteriors, els nous seran molt diferents i fins i tot poden implicar la possibilitat que siguin un requisit imprescindible per exercir determinades professions. Per exemple, a l'ensenyament secundari caldrà fer la llicenciatura, la que sigui, i després un màster en ensenyament mitjà per poder exercir com a professor. Existeixen diferents professions que s'aniran graduant en aquest sentit, per la qual cosa el panorama canviarà força. Una altra característica del sistema és que és intercanviable, és a dir, que una persona que vingui de França pot continuar un màster aquí, o una persona d'aquí pot anar a Anglaterra a fer el màster corresponent. Una altra característica d'aquests màsters és que no seran a temps parcial, sinó que exigiran una major dedicació. L'any vinent començaran a impartir-se un centenar de màsters oficials a Catalunya.

El problema és que s'ha començat la casa per la teulada, és a dir, els màsters abans que els graduats. I l'altre, que tot el sistema de màsters serà ja pràcticament implantat, perquè desapareixeran els cursos de doctorat, en l'altre curs. Es tracta, de totes maneres, d'un sistema en construcció i –com deia abans– amb moltes incògnites.

En l'àmbit que ens ocupa –és a dir, el de museus i de gestió del patrimoni, etc.– a Catalunya n'hi haurà dos: a la Universitat de Barcelona i a la Universitat de Girona, que a més estem en contacte i amb una certa oferta d'assignatures conjuntes. En el cas de la UB, el programa serà de noranta crèdits ECTS (un any i mig), però això pot variar segons els estudis previs que hagi realitzat cada alumne. El programa tindrà com a característica fonamental el fet de tractar-se d'una col·laboració interdisciplinària (Història de l'Art, Antropologia, Belles Arts, Didàctica de les Ciències

Socials, Pedagogia, Economia Aplicada, Dret, etc.), a banda d'assignatures en comú amb la Universitat de Girona. Un problema que caldrà resoldre és la participació de professionals externs (de museus o empreses), que hi seran presents, però menys que en els títols propis, ja que es tractarà d'ensenyaments molt més universitaris, com si fossin estudis de grau. Encara que són títols oficials, cada universitat fixarà els continguts, per la qual cosa no es podrà fer un decret de continguts generals.

El que deies tu abans sobre la col·laboració del sector museològic en la formació, no sé si hi estic d'acord: jo crec que els museòlegs heu de ser formadors. El principal repte de qualsevol programa professional és el de les pràctiques. I aquí és un tema que no és fàcil, després ho podem debatre, perquè la col·laboració no és fàcil del tot. Ens costa molt trobar institucions d'acollida per als alumnes. Jo ho entenc perquè hi ha problemes de temps o perquè l'alumne molesta més que altra cosa, però hem de trobar una fórmula de col·laboració que permeti unes bones pràctiques i una implicació dels museòlegs en la formació activa dels nous alumnes a través del sistema de pràctiques.

Hi ha un altre tema del qual podríem parlar, que és la formació en reciclatge per a les persones que estan actives. Els nous programes de màsters s'adreçaran sobretot a graduats i menys a professionals en actiu. Caldrà plantejar, doncs, programes de formació amb una col·laboració molt intensa amb el sector professional per detectar les necessitats concretes.

CARME CLUSELLAS: Moltes gràcies. Només un dubte: El títol, el nom, erà...?

XAVIER ROIGÉ: El nom del màster serà «Gestió del Patrimoni Cultural» a la UB i «Gestió del patrimoni local» a la UdG. També cal dir que el programa inclou una sèrie de crèdits en comú amb el màster en Gestió Cultural, però es tracta de programes diferents.

CARME CLUSELLAS: Doncs gràcies. Segur que hi ha moltes preguntes, per a després, en tot cas. Ana Carro.

ANA CARRO: Bé. Bona tarda. Abans de res, agrair a l'Associació de Museòlegs de Catalunya haver-me convidat. Bé, quan em van dir que vinguéss aquí a Barcelona a parlar d'aquest tema vaig somriure perquè, des que vàrem muntar l'associació l'any 93, això va ser un autèntic problema. I em refereixo a la qüestió de la professió i la seva formació. Nosaltres vàrem muntar l'associació d'alumnes del màster de museologia. Jo vaig acabar el màster de museologia de la Universitat Complutense de Madrid l'any 91 i, precisament per tot allò que vàrem veure durant aquells dos anys, aquells alumnes d'aquell màster vàrem creure que calia solucionar un tema en els museus i un tema amb la professió.

La nostra primera taula rodona sobre aquesta qüestió la vàrem fer l'any 94 i la veritat és que seguim, després de tants anys, amb un tema que per a nosaltres segueix sent una autèntica polèmica i un autèntic problema. I bé, a mi m'agrada moltíssim poder-ho discutir i inclús veure si som capaços de publicar alguna cosa en aquest sentit, perquè no sé si es faran més reformes, però jo crec que, o anem tots a una perquè la reforma es faci bé, o em temo que passarem un altre munt d'anys i la formació en museologia, doncs, seguirà sense resoldre's. També crec que és just dir que a l'Associació hem vist canvis en els darrers anys: des del 93 en què vàrem crear l'associació fins als últims tretze anys, creiem que a Espanya s'ha avançat moltíssim. Nosaltres el que veiem, després d'haver fet aquell màster, és que no existia pràcticament res per llegir en el nostre idioma, no existien cursos de reciclatge, seminaris ni jornades, i a més quan deies que eres museòleg se't quedaven mirant una mica com dient «què és això de ser museòleg?».

De fet, avui en dia, crec que ni tan sols a l'INEM, al menys a Espanya, a la resta del territori espanyol, no se sap què és ser museòleg. Aleshores això ja és un problema. És que ho hem de veure així: és un problema. Si les persones de la professió, de la universitat, de fora, de dintre... no ens posem tots junts a solucionar-ho, doncs el problema seguirà existint. Aquest és el meu punt de vista. Encara que nosaltres hem reflexionat molt des de l'Asociación Española de Museólogos,

el primer que vull dir és que es tracta d'una reflexió d'un grup de persones, sobretot de la Junta Directiva, perquè jo donaré moltes opinions aquí que, indubtablement, seran opinions personals i d'altres contrastades amb moltes altres persones, però el que jo penso no ho pensen els altres mil membres de l'Asociación Española de Museólogos, probablement.

Partint de la base que, des del nostre punt de vista, museòleg és qualsevol persona amb formació en museologia que treballi dintre o fora d'un museu, o tingui l'oportunitat o no de treballar-hi. Altrament em sembla una mica injust, tal i com està el panorama laboral a Espanya –i que inclús els professionals que som a dintre, estem cridant perquè manca gent en aquestes institucions–. Hem de ser conscients que existeix molta gent preparada, amb aquesta formació, però que en el mercat laboral no hi tenen cabuda. Penso que també he de dir fora del museu, perquè, no ens podem enganyar, avui s'estan donant projectes complets clau en mà a persones externes, i se'ls està dient: volem un museu d'això, de tal, i això. I ho han de fer absolutament tot, des del pla museològic. Aleshores, com que això és una realitat que està passant al nostre país contínuament, creiem que museòlegs també són tots aquests professionals que treballen fora però per als museus. Si partim d'aquesta base, la formació en museologia és absolutament necessària; perquè el museu s'ha convertit en una institució ja tan complexa, que hi ha tant per abraçar, que cal estar forçosament formats en museologia. Però considerem que el museòleg s'ha de formar en uns estudis de postgrau. L'any passat, com a exemple, vàrem participar amb el Ministerio de Cultura en el tema de la formació de museologia fora d'Espanya, i sabem que hi ha països a Iberoamèrica en què els museòlegs comencen a estudiar museologia després del batxiller; a nosaltres ens sembla un error. Creiem que hi ha d'haver una base primera, ser coneixedors d'alguna cosa: historiadors de l'art, arqueòlegs, americanistes, pedagogs, el que sigui, per després formar-se en museologia, però cal tenir una altra formació; aquest és el nostre punt de vista.

De totes maneres, nosaltres hem tingut l'oportunitat de poder afrontar el màster de museologia, a més de

molts altres cursos de formació, i certament hem reflexionat molt sobre com fer aquest programa... I, bé, breument dir-vos que vàrem estar molts mesos pensant com tirar aquest programa endavant i ens van passar dues coses: d'una banda, el curs, el disseny del programa, el programa acadèmic d'aquest curs l'hem fet nosaltres, evidentment és un títol propi de la universitat; i per l'altra –i és allò que més m'ha espantat de la darrera exposició d'en Xavier, però he vingut aquí a ser sincera– va ser un problema trobar un quinze per cent de professorat que imparteixi museologia a la universitat. Per què? Perquè malauradament la universitat i els museus en aquest país estan totalment separats. Aquest és el meu punt de vista. I com que és així, doncs no podem plantejar-nos un ensenyament en museologia només des del punt de vista teòric. Per suposat que hi ha meravellosos professors d'universitat. Nosaltres en el màster hem optat per posar aquest percentatge amb persones que són arquitectes, inclús economistes. Perquè en molts altres màsters de museologia –i ho dic amb molt coneixement de causa– acabaves tenint una classe de numismàtica, perquè s'havia d'incloure un percentatge de professorat. Aquesta és una trista realitat en aquest país. Potser estigui parlant de moltes coses, però és que tampoc no em vull passar del poc temps que m'han dit que tinc i en tot cas després podem parlar-ho tranquil·lament.

A Espanya, s'està parlant de fer els estudis de museologia als museus. Quasi tots vosaltres sabreu que fa molt de temps que existeix el projecte de fer una escola de museologia similar a la del Louvre al Casón del Retiro. Tampoc dic que això sigui la solució, la solució seria que, indubtablement, la universitat i els museus s'apropessin i realment es poguessin fer programes comuns. Nosaltres, com a associació, hem tingut la gran sort de poder fer el programa que hem volgut, i indubtablement en el màster que portem, són molts més els professionals dels museus que tenim. També, per un altre costat, quan hem hagut de fer aquest programa acadèmic, l'hem fet en mòduls, en nou mòduls, que hem volgut diferenciar i a més, donar-los la importància que des del nostre punt de vista considerem que han de tenir els continguts. El programa el podeu consultar a la pàgina de l'associació

(www.museologia.net) i a la de la Fundación Carolina. Nosaltres portem el màster juntament amb la Fundación Carolina i tenim alumnes de tots els països d'Iberoamèrica. Pretenem que les persones que arribin a ser museòlogues tinguin una formació, per dir-ho d'alguna manera, general, integral. Tampoc el temps –set-centes hores– dóna molt per aprofundir en un aspecte, però sí que crec que tots els alumnes que surtin com a museòlegs han de tenir aquesta formació general i després els pot tocar treballar en un museu petit, o en un museu molt gran i haver de ser potser un especialista determinat, per a la qual cosa haurà de fer molts altres cursos. I crec, certament, que actualment en el nostre país no hi ha problema per anar reciclant-nos contínuament: hi ha cursos, jornades, seminaris, taules rodones, cursos de teleformació, per a aquells que no es puguin moure de casa seva, en diferents vessants de la museologia, i en aquest sentit crec que no hi ha cap problema.

Però de veritat penso que si hem de tenir una professió, volem ser museòlegs, haurem d'estar formats en museologia, igual que el metge fa medicina. Crec que és un tema que tenim pendent i que només entre tots –professors d'universitat i professionals de museus sobretot, que són els que indubtablement en saben– cal que ens hi posem d'una vegada per totes. Quan donin un títol, que a més tingui un reconeixement. El no es pot consentir és que en aquest país –jo vaig acabar el màster el 91, crec que vaig ser de la segona promoció, el màster de la Universitat Complutense de Madrid havia començat el 90, era un màster caríssim, t'elegien per currículum, havies de passar per tot: entrevista, currículum, pagar, no me'n recordo quant, però allò era un dineral, i tampoc no hi ha dret que sigui així–, és que quan acabes un màster hi hagi persones, professors teus, que et diguin: «bé, però això no serveix per a res». Això tampoc no és just, crec que això és un engany i cal que hi posem remei. Tot això és des del meu punt de vista, i això és el que penso. Gràcies.

CARME CLUSELLAS: Bé, doncs, més temes per al debat. Pilar.

PILAR VÉLEZ: Ara fa vint anys, que són els anys que fa

que jo treballa a museus, o trenta anys de quan estudiava... l'Andrea García, que és aquí, ens va fer unes classes, me'n recordo perfectament, dins de l'assignatura de museologia, de la qual era responsable Carme Huera, que aleshores era la cap d'un ens que s'anomenava «Unitat Operativa de Museus de l'Ajuntament de Barcelona». Sembla prehistòria, però és que gairebé ho és. La realitat ha canviat moltíssim, però allò que més ha canviat, allò que més em sorprèn, és que entre aquella denominació que es va fer famosa de «treballadors de museus» i la nova denominació de «museòlegs», en aquest interregne han passat moltíssimes coses, però sobretot hem vist com la figura del «treballador de museus» entès com a conservador, grosso modo, realment ha canviat al cent per cent. I no només ha canviat al cent per cent, sinó que s'ha reconvergit, i el conservador tradicional ha hagut de desenvolupar molts papers i molts rols diferents sense cap tipus de formació. La majoria, evidentment, érem llicenciats, aquells que vam entrar ja com a conservadors, o com a tècnics auxiliars, i després vam poder optar a una plaça de conservador o de tècnic superior, com aquells que pertanyem a l'administració pública, si més no aquí, a Catalunya... Però bé, la gestió cultural era un terme que no existia, no hi havia «gestors culturals», i ara, en canvi, podem parlar d'un màster de patrimoni o de gestió, de patrimoni cultural o de gestió cultural. Tampoc no hi havia responsables de comunicació, de difusió, o en tot cas començava en aquells moments. Amb tot això vull arribar a un fet del qual ens adonem aquells que vivim cada dia el museu. I és que la figura del conservador de museu és una figura tradicional gairebé obsoleta, jo diria. Els conservadors de museus en el sentit tradicional –i quan jo dic sentit tradicional potser algú discrepi–: el conservador que estudia la peça, que vetlla per aquell patrimoni –que és fonamental, sens dubte– i no es vol desprendre d'aquesta tasca tan directa, ni de la fitxa, ni de l'inventari, i que ha estat per una raó o una altra, durant molts anys una de les vies de subsistència dels museus –importantíssima sens dubte, perquè, si no haguessin existit aquestes persones, realment no sabem on seria ara el nostre patrimoni–; aquest perfil, actualment, és un perfil que s'ha de complementar en molts altres aspectes i sobretot cal complementar-lo amb molts altres perfils. No

dic res de nou, sens dubte. Avui quan es parla de museòlegs s'hi inclouen els responsables de comunicació, d'activitats, de difusió, de patrocini..., de totes aquestes coses que aquells que treballem diàriament sabem que hem de treballar per poder, no dic subsistir, sinó progressar. El símil és molt clar, en realitat és molt fàcil establir un paral·lelisme. Un museòleg, diguem-ho així, té per finalitat, per objectiu, vetllar, fomentar, estudiar, difondre un patrimoni cultural que ens pertany a tots. Un metge té un objectiu molt semblant, fomentar la salut pública, és a dir, vetllar per la salut, no d'un objecte, sinó d'una persona, o de les persones, o de la col·lectivitat. Bé, la formació en medicina i la formació en museologia estan lluny. A anys llum.

Jo no sé si ha d'existir una carrera de museologia, i més després del que ens ha explicat en Xavier. Els metges, tots han de ser metges, tots han de tenir uns coneixements i a partir d'aquest nivell un fa l'especialitat, d'anestesiata, per exemple; però per ser anestesista cal ser metge, si nó, no s'és anestesista de cap manera. Aquest símil em semblava que funcionava també en el terreny de la museologia, o del patrimoni, com vulgueu. És a dir, realment cal formar-se, tal com han dit tots els que m'han precedit, d'una manera molt àmplia i cada vegada més, i no només com el conservador tradicional, per després escollir cadascú la branca, l'especialització... Però també ha sortit un altre tema, que a mi em sembla una mica injust, malgrat que hi estic d'acord en algun aspecte, i és la pugna universitat-museus. Jo, com que he estat en ambdós terrenys –i a més, a la universitat, veient-me responsable en el seu moment del primer màster de museologia que es va fer aquí, si no m'erro, que va ser el primer de la Universitat Autònoma, amb la Fundació Paul Getty, recordareu, i em vaig haver d'ocupar per la mateixa raó de l'assignatura de museologia en el seu moment a la Universitat Autònoma on jo donava classes d'Història de l'Art–, vull dir que en puc parlar una mica. És cert que la universitat «no viu en la realitat». Però sí que és cert que necessitem la universitat per a moltíssimes coses. I jo crec que sempre és millor sumar en tots els terrenys; i sobretot perquè altrament es dona l'extrem contrari, i els que sou aquí m'enteneu fàcilment: és que moltes vegades es dona també el cas

–que a mi em sembla que tampoc no és perfecte, ni idoni– que els museus han d'anar a la universitat en qüestions d'especialització i per cercar-hi un «savi». Perquè el pobre conservador o el pobre museòleg –i jo la primera– doncs no té aquest coneixement, perquè no pot tenir-los tots, naturalment, sobretot si treballes en museus multidisciplinaris o si ets el tècnic superior aquest de la llei que, pobre, ha de portar tots els barrets... Però a mi personalment sempre m'ha preocupat de trobar el camí del mig. És molt difícil d'exigir, o és gairebé impossible d'exigir a algú que sigui un expert en una matèria i a més sigui bon gestor, i a més sigui bon museòleg. Tot és difícil, però si hi hagués una formació més àmplia de base, potser al menys això et donaria més coneixements per poder saber amb qui pots col·laborar de manera més efectiva.

En Carles Marfà em va dir: «És que, fixa't, els arxivers estan molt més ben organitzats que nosaltres». Els arxivers estan molt millor organitzats que els museòlegs. Naturalment. Naturalment que els arxivers ho tenen més fàcil, és que ho tenen molt fàcil. Fixeu-vos, inclús etimològicament: arxiu ve d'*archivum*, que era la residència dels magistrats on es conservaven els llibres, els escrits. Ja en època romana, els governs, els llibres, que guardaven doncs, els comptes, etc. Això era fonamental i continua sent fonamental avui. Els arxivers tenen al seu càrrec un patrimoni concretíssim, específic, facilíssim, diguem-ho així, i a més tenen un avantatge sobre nosaltres, fantàstic, que ningú no els demana que el difonguin, que l'elaborin, que tinguin visitants. Jo crec que la nostra professió i el nostre món, la nostra especialització, és tan complexa, tan rica –i això és fantàstic–, però alhora se'ns exigeixen tantes coses... A més, la societat en la qual estem vivint al 2006 encara més, és a dir que encara no tenim les col·leccions del tot inventariades i... no sé... ja hem d'elaborar una pàgina web, tenir el DVD, etc.

I vull només –per tancar– afegir una altra cosa, perquè veig que en aquesta taula no ha sortit i no sé si aquí hi ha gent del món diguem de ciències, i sobretot de les ciències naturals, que és un altre aspecte. Parlem de patrimoni, i el patrimoni sempre ens sembla que és el patrimoni històric, artístic, arqueològic, antropològic,

inclús etnogràfic o etnològic. Però tot el món de les ciències naturals també és un patrimoni, i també tenen els seus museus. I generalment els nostres col·legues que pertanyen a aquest món sempre se senten una mica relegats, és una opinió constant. Poden ser, doncs, biòlegs, bioquímics, el que sigui. És cert que el patrimoni històric, arqueològic, artístic, és segurament en nombre, diguem universalment, molt més gran i té més tradició, des de l'òptica museogràfica, diguem-ho així, que no pas el de ciències naturals. Aquest és un aspecte, les ciències naturals, que jo no sé si vosaltres tracteu en el vostre màster o no, i que també cal enfocar-lo –certament– des d'aquí. I no dic res més perquè, com que han sortit milers de coses, tots podem afegir-nos-hi.

ANA CARRO: Et volia dir, respecte al programa del màster de Valladolid, que precisament quan nosaltres vam fer aquest màster el primer que vam treure va ser allò que havíem vist –en història de l'art, humanitats, etc.– que no funcionava. En el nostre, tenim moltes persones de ciències, de museus de ciències, perquè realment la formació que es dona en tot el programa no va dirigida a patrimoni artístic. Jo no trobava sentit que un màster de museologia tingui sobretot renaixement, o barroc, o el cubisme, sinó que realment allò que has de fer és una formació integral en museologia, encara que després el teu museu sigui un museu de farmàcia, o un museu de ciències naturals, o un museu geo-miner. És que no té res a veure allò que són els continguts del museu amb allò que és la museologia en si mateixa.

PILAR VÉLEZ: Em sembla fantàstic.

CARME CLUSELLAS: Hi ha molts temes per començar a debatre. Un seria el concepte de museu, que ha canviat tant que inclús tenim museus en els que no existeixen col·leccions –per tant, aquest conservador estudiós...–; tenim altres museus –com és el meu cas– que, a més, té un arxiu i a més és de ciències, entre altres moltes coses, i en el qual només hi ha un tècnic. I a més existeix gent que per cercar-se la vida, lícitament, ideen nous museus, que intenten vendre a aquells que tenen competències per fer museus i... –com molt bé deia en Xavier– la realitat avui és que la cultura, del patrimo-

ni natural i històric, els museus, acaben entenent-se moltes vegades com a factor de desenvolupament econòmic. I per tant tothom vol desenvolupar-se econòmicament a través d'això, i moltes vegades, apareixen noves –com us deia– noves professions, o nous professionals, o nova gent que no té aquesta formació específica en el camp dels museus, però que veuen una oportunitat per fer aquestes activitats que tampoc no hem estat capaços de regular fins a avui, com és la difusió del patrimoni, per exemple. I aquí ja entraríem en molts altres debats, que hem discutit també en altres jornades, com aquells que realitzen aquests serveis externs –que comentava també en Xavier–, que cada vegada estan més a l'ordre del dia. I lícitament, perquè moltes vegades és l'única sortida professional, ja que places de conservadors clàssiques, amb un temari, ja no en surten, i acaben creant empreses de serveis, que van també a aquests museus que només tenen un tècnic perquè ho deia un decret.

Jo crec que la realitat és molt complexa avui, i potser la primera pregunta que se m'acudeix és també per a en Xavier: si, coneixent ell, com segur que coneix, aquesta realitat, aquest futur que ens ha dibuixat en aquesta pissarra, s'adequa a aquesta realitat o dona algun tipus de solució. I, en tot cas, si es tindrà en compte aquesta formació, que en el seu moment –i d'això ja fa més de sis anys– vam escriure en un paper i vam dir «això serà el decàleg d'un bon museòleg».

XAVIER ROIGÉ: Les intervencions que heu fet m'han agradat molt en el sentit que centren alguns aspectes que són essencials. La universitat, en contra del que de vegades es pensa, no està formada per unes persones que són allí sols pensant i donant classes, sinó que també són a la realitat, com a persones que coneixen bé els museus, algunes fins i tot hi treballen o hi han treballat, d'altres fan projectes de museus, exposicions, tasques de comissariat, inventaris, un munt de coses. Fa anys que potser sí que hi havia un divorci entre allò que era el museu i a l'altre costat la universitat. Però jo crec que això, sortosament, s'ha anat superant. La major part dels museòlegs vénen de la universitat, s'han format a la universitat, igual que els metges vénen de la universitat, no?. Per això, en dissenyar un

pla d'estudis un es troba amb problemes que no són estrictament universitaris, sinó que tenen a veure amb la pròpia evolució dels museus. Què és un museu i què és un museòleg? Jo no crec que estigui tan clar en cap nivell. Els museus han anat evolucionant d'una forma que cada vegada és més difícil definir el que és un museu. Tu ho has dit: «la seva col·lecció». Però un centre d'interpretació, què és?...

I la definició del professional de museus és encara més difícil, per tres motius. Primer, pel fet que cada vegada hi ha més professionals externs al museu. Les persones que col·laboren des de fora dels museus, què són? Les places de conservador tradicional han de seguir existint i cal reivindicar-les, perquè altrament poden acabar-se configurant unes institucions on tot siguin projectes externs sense unes directrius. Crec que, sense negar la participació de professionals externs, el personal fix és qui ha de donar les directrius, la política d'exposicions, la gestió bàsica del museu. Però el cert és que cada vegada s'externalitzen més els serveis pel desig de l'administració de no incrementar les despeses de personal. Com deia abans, la major part dels nostres alumnes quan els trobo després d'un o dos anys estan treballant en empreses externes i molt pocs dins dels museus. Un programa de formació, avui en dia, ho ha de preveure.

Segon, perquè en el terreny professional hi ha una gran diversitat d'activitats. La figura del conservador que feia una mica de tot continua existint en el que probablement avui en podríem anomenar «gestor del museu». La paraula no m'agrada, però l'aplico en un sentit de mediació (no econòmica), reflectida sobretot en els qui treballen en museus locals, que fan una mica de tot. Però en els grans museus i en l'exterior cada cop hi ha més especialitzacions: dissenyadors, conservadors, tècnics en difusió i educació, gestors econòmics, tècnics en comunicació, en il·luminació, en multimèdia... I, com que un museu no pot tenir de tot, es recorre a professionals externs.

En el terreny de la cultura passa el mateix: cada any neixen noves professions relacionades amb la cultura i en desapareixen d'altres. És a dir, hi ha uns canvis

constants en aquest sentit. Aleshores, quan un dissenya un programa d'estudis té aquesta dificultat: ha d'intentar o bé fer un programa molt especialitzat o bé un programa molt genèric. L'ICOM dóna definicions i recomanacions, però hi ha veritablement un debat de fons. Un debat que es tradueix en els mateixos programes: en països que van més avançats en la implantació del sistema europeu ja hi ha màsters en funcionament amb denominacions molt diferents (Gestió del Patrimoni, Métiers du Patrimoine, Médiation du Patrimoine, Muséologie, Muséographie, etc.) que reflecteixen la complexitat i alhora la riquesa de la professió de museòleg. Però, insisteixo, la diversitat d'opcions té més a veure amb els perfils professionals que amb els plans d'estudis, ja que aquests són el reflex de la professió que els sustenta.

Sobre la teva pregunta concreta, si els nous programes podran superar els problemes que indicaves, et contestaré sincerament que no ho sé. Hi ha certament una sèrie d'avantatges: un és el fet que per fi existirà un àmbit oficial de formació. I si ara els museòlegs –també com a col·lectiu, com a professió– són capaços de reivindicar aquesta formació oficial, això crec que permetrà dotar a la professió no tant d'una millor formació (que també) sinó sobretot d'un millor estatus professional. Si hi ha metges és perquè hi ha títols que indiquen que només un metge pot fer de metge.

En totes les professions reglades i col·legiades hi ha un títol al darrere. Si som capaços d'aprofitar-ho entre tots, tant els professionals com la pròpia universitat, hi haurà una titulació oficial i reconeguda. Crec que la formació d'un museòleg ha de ser una formació de postgraduat: un o una ha de ser llicenciat en història de l'art, antropologia, biologia o història i després posseir una formació especialitzada en museologia que no ha de ser teòrica sinó el màxim d'aplicada possible. Durant molts anys s'ha demanat una formació oficial per a la museologia. Doncs bé, ara ja existeix. Que té problemes? És cert, tota innovació té els seus problemes, però aquest sistema obre un panorama professional diferent.

S'obre, doncs, un repte important. La universitat té una responsabilitat, però la professió en general té una

responsabilitat encara més gran d'organitzar-se millor i de definir més clarament quin és l'àmbit d'actuació d'un museòleg. Jo m'he trobat, en diversos casos, que hi ha museus o empreses que prefereixen gent formada en la gestió cultural que en la museologia, perquè consideren que hi ha una major preparació per portar a terme tasques de gestió. I recordo una reunió molt interessant que vam fer conjuntament amb representants de màsters de patrimoni, de museologia i de gestió cultural, perquè semblava per un moment que anàvem a un títol conjunt, que hi havia per part de molts gestors culturals una visió segons la qual la museologia era una part de la gestió cultural. De fet, algunes universitats adoptaran aquest model. En el cas de la UB, en canvi, hem optat per dos títols diferents.

PILAR VÉLEZ: Xavier, per què no ens expliques quina és la diferència entre aquest màster de gestió cultural i el màster de museologia? Quines assignatures són diferents?

XAVIER ROIGÉ: A veure, dels noranta crèdits potser n'hi ha uns vint o vint-i-cinc en comú: conceptualització de la cultura i el patrimoni, eines de gestió, bases de la intervenció en la cultura, disseny de projectes culturals, etc. I a més hi hauria assignatures optatives que un alumne podria prendre d'un o altre màster. La resta de l'ensenyament és l'habitual dels programes de museologia: museologia, planificació d'exposicions, conservació preventiva, disseny museogràfic, tècniques expositives, didàctica del patrimoni...

PILAR VÉLEZ: Això és comú?

XAVIER ROIGÉ: No, no. Això és propi de la museologia.

PILAR VÉLEZ: I els de gestió cultural, què fan, enlloc d'això?

XAVIER ROIGÉ: En gestió cultural hi ha molta més base de gestió econòmica, de dret, de projectes relacionats amb entitats culturals en general... I després hi ha, és clar, elements relacionats amb àmbits com ara el teatre, la gestió del teatre, etc. Però el que sí està clar és que el model nou al qual es va és molt flexible, per

part de l'alumne, i aleshores hi haurà assignatures que també es podran agafar com a optatives d'un i altre. I després m'he oblidat de dir que el màster que començarà a Girona és més especialitzat –així ho hem acordat– en patrimoni local. Allí s'anomena gestió del patrimoni local. Però aleshores els alumnes tindran assignatures com ara gestió del patrimoni local, anàlisis de casos locals, desenvolupament local, etc. Hi ha moltes altres coses, però és que no volia insistir en això perquè el programa tampoc no és gens nou, és a dir, turisme cultural, tots aquests àmbits que s'han assenyalat, que tu assenyalaves abans pel propi decret. Després també hi ha dret, dret aplicat a la gestió del patrimoni, hi ha l'àmbit de tècniques expositives i tècniques museogràfiques, hi haurà didàctica del patrimoni, màrqueting...

CARME CLUSELLAS: Jo tinc una petita pregunta. I la resta de màsters i altres cursos? És a dir, aquest serà el que oferirà una titulació oficial? La resta de l'oferta, que és molta i diversa, desapareix?

XAVIER ROIGÉ: No... Encara no està clar com quedarà tot el panorama.

PILAR VÉLEZ: Per exemple, el màster que hi havia d'antropologia i d'història de l'art?

XAVIER ROIGÉ: Jo diria que el que es fa de nou és una oferta ben diferent, i que els programes anteriors es reconvertiran en programes més especialitzats.

CARME CLUSELLAS: Hi havia dues paraules. Daniel... després, Xavier.

DANIEL SOLÉ: En el fons, ja ho heu dit, però els camins per arribar a la professió de museologia són múltiples i variats. Durant molt de temps, cada vegada que venia un alumne o alumna de la universitat al meu departament, el dirigien a la meua taula i jo els explicava: primer els preguntava el seu cognom, i en funció del cognom ja els deia si tenien alguna possibilitat o no. Perquè aquest és un camí, és a dir, el nepotisme és un camí d'accés a la professió. És bo que insistim en els màsters i en la formació universitària, sóc un fanàtic

fervent de la formació, perquè tots ens hem format a la universitat; però el camí del professional de museu és un camí, com ho diria, de llarg recorregut. Els que som aquí, com vam començar? En general, es començava de becari o de becària, després sortia algun contracte, després una interinitat i després, després de molt de temps, sortia l'oposició. Aquest és el camí que ha existit fins ara. Penso que hi ha d'haver un altre camí, i aquest camí actualment no existeix. En el pas del màster a la professió, no existeix un camí establert. Només existeix el concurs oposició; o muntar-te una empresa pel teu compte. O la tercera via, que és la més explotada. Hem d'incidir en aquesta via, en alguna fórmula d'accés des del màster a la professió, a través de pràctiques, de contractes... no ho sé. Jo crec que hauria d'existir.

I, per altre costat, hem de defensar, malgrat els seus defectes, el decret de personal tècnic i directiu de museus. El defenso perquè vam estar lluitant durant cinc anys en la seva redacció i en els seus detalls. Va ser duríssim per exemple aconseguir un tècnic com a mínim per museu. Hi havia algú de l'Ajuntament de Barcelona, entre d'altres, que defensava que en alguns museus amb mig professional n'hi havia suficient. Doncs bé. Encara que sigui un avenç mínim, per exemple, a la Junta de Museus, quan ens presenten el nomenament d'un director o directora de museu nacional sovint em toca dir: «No compleix el decret de personal tècnic i directiu de museus». L'únic que ho diu sóc jo, i la resta opinen que «bé...», «podria ser», «és molt ampli»..., i acaben nomenant-lo, però com a mínim consta en acta. I és alguna cosa.

En les últimes oposicions i concursos que s'han fet en aquest país, si en un principi no hi constava, per exemple a Olot el tribunal va fer constància que s'havia de complir el decret, i em sembla que les dues persones que van sortir escollides com a finalistes el complien. També hem de ser optimistes perquè en el concurs del MNAC es va fer un concurs públic, amb uns requeriments acceptables des d'una perspectiva museològica, igual com al Picasso –almenys a l'enunciat–, a més del fet que per primer cop es facin convocatòries públiques per a la direcció dels museus. Recordeu

que en Ferran Mascarell, a la convocatòria del Picasso, va dir que optava per una solució interna, i una setmana després que l'associació digués que havia de ser un concurs públic es va decidir a convocar-lo. Hi ha aspectes positius, però ens en queden molts per recórrer, encara. El paral·lisme amb la medicina: a la medicina existeix el MIR, per arribar a la medicina pública has de passar un tràmit. Existeix el MIR en patrimoni? A França existeix.

ANA CARRO: Sí, és que és el mateix perquè per entrar al MIR t'has d'examinar. Amb la qual cosa, és el mateix. Tu fas la carrera que et sembla, després t'examines en una oposició, com l'han guanyat a pols moltes persones que no han tingut les coses tan fàcils com ho són ara en aquest país. Quan la Pilar deia que només existien conservadors i restauradors, com es cercaven la vida? Com podien. Amb el que hi havia. Ara la cosa és molt més fàcil. Ara, si vols, et pots formar. El treball és una altra història, però formar-te en museologia, no direm que no et puguis formar, és clar que sí!. I molt bé, jo penso. El que és necessari és que aquests títols universitaris –i a mi m'ha alegrat el que ha dit en Xavier– que siguin, d'una vegada oficials. Perquè, és clar, a mi el que no em sembla gens seriós és que la universitat doni un títol que s'anomeni títol propi i que als de fora els doni exactament igual. Allò que és clar és que entres a la universitat, has d'anar a classe, has de passar una sèrie de requisits, a sobre pagar per cursos de postgrau i que després diguin que són títols propis de Valladolid, de Barcelona, de Sevilla, de... Què més donen? Això és el de menys.

El cert és que la museologia és una ciència suficientment extensa com per tenir una formació específica, només de museologia. Una altra cosa són els preus... És a dir, és un tema que no és a l'abast de tothom; però existir, existeix, la formació en museologia. Jo crec que és absolutament necessària. I així qui tingui la sort d'estudiar-ho, quan hagi de concursar, si té una formació en museologia, li costarà la desena part que a aquell que no la té, vagis a l'oposició que vagis. En els exàmens-test ara mateix han sortit cinquanta places de conservadors, ajudants, cos d'auxiliars... i l'oferta de museus cada vegada és més àmplia. Com més sàpi-

gues, més fàcil serà aprovar. Perquè si agafes el temari, evidentment les coses no han canviat molt d'abans, però jo vaig tenir només una optativa de museologia. Amb això no podies anar a preparar bé una oposició; és a dir, ho podies fer, però era més difícil. Ara, la formació crec que està clara. El que cal és que sigui reconeguda i que sigui, per descomptat, gratuïta.

Però a mi em sembla que la museologia és una cosa que no s'ha de barrejar amb res més. És a dir, la museologia és una disciplina suficientment àmplia perquè ella sola tingui una titulació. Jo la separaria de la gestió i de tota la resta. Què està passant ara a la resta d'Espanya si treus l'oposició a conservador? Com es concursa a aquestes places? Per ordre de puntuació. Què passa? Que l'arqueòleg va al museu d'Art Contemporani, el d'art contemporani va al d'Amèrica i el d'Amèrica va al d'Espanya.

PILAR VÉLEZ: Això passa a Espanya, a l'estat espanyol. Aquí es diferent.

XAVIER MENÉNDEZ: Volia parlar, entre d'altres coses, del tema de les especialitzacions, perquè... això és molt important a l'hora d'analitzar quina formació necessitem. És lògic que en una taula com aquesta torni a sortir què és un museòleg i quin és el perfil real que té el professional, no? Això és recurrent. Fem una mica d'història: nosaltres, la professió, al menys aquí, a Catalunya, doncs ens debatíem sobre si havia de ser un postgrau –entenc com a postgrau qualsevol titulació posterior a una llicenciatura- o bé havia de ser una carrera pròpia.

Nosaltres, en un primer moment, seguint l'estela dels arxivers, que sempre, d'alguna manera, ens han marcat el camí, vèiem una especialitat de tercer cicle que possibilités que qualsevol professional, en qualsevol especialitat, bé sigui de ciències o de lletres, ja sigui un arqueòleg, un antropòleg o un biòleg, pogués accedir a una especialització de museologia que li permetés treballar en qualsevol museu. Bé. Els arxivers, d'alguna manera, o alguns professionals, van canviar d'estratègia, i van proposar carreres pròpies. Jo crec que nosaltres no ens hem definit en els últims anys i estem,

d'alguna manera, participant en el que hi ha, i aleshores veurem què és el que surt.

Però, per tot el que he sentit, torna a tenir força –pel que heu dit– la necessitat que hi hagi una sèrie de professionals amb unes carreres prèvies, amb unes assignatures prèvies i després una especialització. Molt bé. Problemes: nosaltres, fa uns anys, en el 94, vàrem intentar definir què era un museòleg. És cert que anteriorment aquesta paraula gairebé no existia i hi havia uns conservadors i hi havia uns treballadors dels museus, com aquí s'ha dit. Una part de la professió –hi havia un cert consens– va considerar que un museòleg era un gestor de patrimoni. Repeteixo: gestor de patrimoni. De patrimoni, no ni natural ni material, ni moble ni immoble. Tot patrimoni. Un gestor de patrimoni que necessàriament fos polivalent i que s'anés adaptant a la realitat dels museus que en aquells moments –en els anys 80 i sobretot en els 90– estaven proliferant a Catalunya, que són els museus locals, que tenien un professional, màxim dos, i que havien de fer una mica de tot: difusió, documentació, gestió, qualsevol cosa d'exposicions... Investigació, poca, perquè no hi ha temps. És clar, aquest era un model contradictori amb el model antic, que a Catalunya només existia a Barcelona i en alguns museus de la Diputació, on hi havia especialitzacions. Doncs els conservadors es dedicaven a la investigació o a d'altres parts museològiques molt parcials. Això ja està mort; això ja no va, ja no existeix, això s'està morint. Potser en algun gran museu –que tots tenim al cap– això es pot mantenir, però en cap altre museu més.

S'ha dit a la taula: «és que en aquests últims vint, trenta anys, els museus s'han fet més complexos». Efectivament: els museus i la museologia són més complexos i això requereix una professió adaptada a aquesta complexitat. Per tant, es requereix un museòleg tout terrain que tingui una visió global. Per això, aquesta especialització en museologia global, com que no la teníem, ni en antropologia, ni en arqueologia, ni en biologia, era necessària una especialització que és la que, sembla ser, ara d'alguna manera s'està obrint camí. Que sigui una, o que siguin dues, però no cinquanta-una, com fins ara han proliferat taifes per tot arreu. Si això és així, assolirem alguna cosa que jo crec que els museòlegs hem estat demanant, que

és que qualsevol llicenciat amb una formació especialitzada en museologia pugui accedir a qualsevol museu. Pugui accedir a qualsevol museu. Dit d'una altra manera, que aquesta formació professional en museologia sigui el principal per poder accedir a un museu. Que en un museu de ciències naturals sigui millor que aquest conservador o museòleg que hi accedeix sigui biòleg, i que en el museu d'arqueologia sigui arqueòleg, molt millor. Però que no sigui la condició sine qua non; que la condició sine qua non sigui aquesta formació en museologia, que s'adquireix després i que pot tenir qualsevol, arqueòleg o biòleg. Altrament no aconseguirem eradicar aquesta pràctica típica i tòpica que quan hi ha una vacant en un museu especialitzat, doncs l'arqueòleg –si la vacant és d'arqueologia– passarà per davant del museòleg. Això està passant. I en qualsevol altre museu, el professor universitari que sap molt d'història de les col·leccions passa per davant del professional que s'ha format per poder-les gestionar. I això també està passant. Amb la qual cosa, què és allò que hem de reforçar? Doncs aquesta visió global de la professió, una museologia global. Una museologia polivalent que formi uns professionals per poder gestionar, per poder exposar, per poder fer exposicions, per poder fer préstecs, per poder fer màrqueting, per poder fer totes aquestes coses. Que això ho pugui fer un museòleg –que ens ensenyin a fer-ho– que ho puguem fer en qualsevol museu. Perquè altrament sempre serem presoners de l'especialitat. I si volem fer investigació doncs ens en anem a la universitat i fem un conveni amb la universitat, perquè ens facin investigació. I si en els museus –n'hi ha alguns– a uns professionals se'ls anomena caps de màrqueting, o de comunicació, a veure, això no són museòlegs, perquè aquests professionals, que darrerament proliferen en alguns grans equipaments, avui són en un museu, però demà seran a l'Auditori, passat demà seran al Liceu, i l'altre dia seran en un teatre. Això és una altra cosa. Poden treballar en un museu? Sí, però no són museòlegs. Si estem parlant de museòlegs, són els que gestionen el patrimoni, aquells que gestionen les col·leccions, les difonen, les conserven, etc.

Museòleg és l'únic professional que es dedica al patrimoni? No, n'hi ha d'altres: els conservadors-restauradors no tenen res a veure amb els museòlegs, res a veure. Hi ha una parauleta, comú, que actualment té

altre sentit que és el conservador, això és una altra cosa. Jo sóc conservador de plaça, però no sóc conservador-restaurador. Els conservadors-restauradors són uns altres professionals, que tenen una mica més de problemàtica que nosaltres en relació a la seva llicenciatura. Però resulta que aquestes persones són uns altres professionals que intervenen en el patrimoni. Poden ser en un museu o no, poden ser als seus tallers, a les seves empreses, però no són museòlegs. I uns altres professionals que intervenen en el patrimoni són els arxivers. No és veritat que els arxivers siguin aquells que gestionen els papers; no, no, no, no. Un arxiver és un gestor del patrimoni que també ha de difondre, que ha de gestionar i que ha de fer moltíssimes de les coses més comuns del que ens creiem, amb els museòlegs, com a gestors que són.

Per tant –i acabo–, si som gestors de patrimoni, hem de guardar-nos les espatlles i diferenciar-nos dels gestors culturals. Perquè jo sempre dic: «Senyors, nosaltres, com a gestors del patrimoni, som gestors culturals, perquè el patrimoni és cultura; però no tots els gestors culturals són gestors de patrimoni». Nosaltres sí que ho som. Per tant, també haurem de, justament, fer que aquesta professió estigui molt ben definida, perquè ens hem trobat amb casos a Catalunya en què gestors culturals sense experiència en patrimoni han accedit a directors de museus. Potser una de les coses que hauríem d'intentar és que, en els cursos de gestió cultural, no hi hagués ni una assignatura de patrimoni. Ni una. Perquè altrament es creuen que poden gestionar un patrimoni, i no, no, no. Els gestors culturals que gestionen patrimoni són els gestors de patrimoni ergo igual a museòlegs. N'hi ha d'altres que també. Són els arxivers i els restauradors, però els globals són els museòlegs. Aleshores, per això és tant necessari i tant important que existeixi una formació superior que doni cobertura a aquesta professió i que les administracions reconeguin aquesta professió perquè en els concursos, perquè en els equipaments museístics que es creen, puguin accedir-hi aquests professionals. Puguin accedir-hi els que tenen aquesta formació així com aquells que ja tenen experiència provada, també, perquè després no passi que quan es creen associacions només es creen associacions dels que han fet la carrera,

la formació, el màster. No, perquè després no es creï una altra associació com ha passat a Madrid. Són els professionals dels museus, són els museòlegs que treballen als museus, que van entrar sense formació però ja la tenen, i els museòlegs que no han treballat perquè no han tingut l'ocasió, però sí que en tenen de formació. Tots aquests són els que han d'accedir-hi, i per impedir que accedeixin altres que no ho són; per exemple, altres llicenciats que no tenen ni l'experiència ni la formació. Per tant, és necessari que blindem aquesta formació de museologia, però que sigui global, polivalent i generalista. S'han acabat les especialitzacions.

MARTA PEINADOR: Bé, jo estic totalment d'acord amb en Xavier, i crec que el que ell diu també recull allò que deia abans l'altre Xavier. En aquest moment jo crec que tant els màsters que existeixen ara mateix com aquesta possible formació que en un futur es dugui a terme haurien de donar una formació generalista a una persona interessada en treballar en museus, ajudar a portar tot tipus de funcions en un museu. I si no, encara que t'acabis especialitzant en una cosa amb el treball que et toqui, permetre que quan hakis de parlar amb els professionals dels diferents aspectes, sigui el de màrqueting o el que sigui, sàpigues de què t'està parlant. Crec que això és molt important.

Quant al que deia l'Ana Carro, que avui a Espanya és possible formar-se en aquest tema, sí, cada vegada més. Jo, quan vaig començar, havia acabat Història de l'Art a la Universitat d'Oviedo, i tothom es dedicava a fer oposicions d'institut de professor d'humanitats, o història de l'art, o història del que fos. Quan jo vaig dir que volia treballar en museus, tothom em mirava com si fos d'un altre planeta. Buscar i veure on podies cursar estudis de museologia va ser difícil. Ha estat una lluita de molts anys –i encara segueixo–. És una formació que es dona sempre a les grans ciutats, amb la qual cosa, a l'elevat preu que tenen les matrícules normalment, s'ha d'afegir –per al cas de les persones que venim de fora– un diner més per pagar l'allotjament, el lloguer, més la manutenció. Aconseguir una beca per a aquest tipus de formació de postgrau –en concret, de museologia– és difícil. Amb la qual cosa, existeix la formació, però hem d'intentar que sigui accessible, que el

diner no sigui una barrera que eviti que una persona amb vocació per la professió es quedi a fora per manca de recursos econòmics. I, després, jo crec que fa falta molta més unió dintre de la professió, cosa que no s'ha donat. Crec que és molt important la unió, tant entre els professors universitaris en matèria de museologia com entre els museòlegs que ja són dintre, treballant, com entre la gent que està treballant en empreses que fan museus i exposicions. I que aquestes tres branques de persones que treballen en el món dels museus estiguin unides –tant en associacions professionals, com la de museòlegs de Catalunya, o l'espanyola– per lluitar perquè a nivell institucional es reconegui la professió. Que no vagis a l'oficina de l'INEM i et diguin «Això què és? Bé, et poso de conservador de museus, que és el que més s'hi assembla aquí». Que tingui realment una dignificació professional i que sigui una professió reconeguda.

I una altra cosa de la qual no s'ha parlat aquí en cap moment fins ara és que una vegada que surts d'aquesta formació preciosa d'un any, dos anys... –els crèdits que siguin– et trobes que tens una formació generalista, moltes ganes de treballar, potser hi ha diversos museus, o algú que has conegut al màster, als qui els agradaria comptar amb tu, però es troben amb obstacles: l'administració no els finança, no els dona la possibilitat d'entrar amb una beca, o amb unes pràctiques, o el que sigui, que seria potser el desig i el de la persona que és dintre del museu. I si es dona, de vegades, hi ha precarietat laboral i uns sous de beca irrisoris. He estat a l'estranger i, fora d'Espanya, un becari és una persona respectada, una persona que s'està formant, a la qual la gent que està treballant amb ella li fa cas, la mimen, l'estan ensenyant. Aquí el becari és l'últim de la fila, el que cobra menys i el que treballa tant o més que el que està treballant a l'empresa o en un museu. I és un tema també interessant, que voldria que també es tractés aquí.

ANDREA GARCÍA: Per un costat, jo crec que estem una mica acomplexats i hauríem de defensar que realment existís el títol de museologia, una especialitat que és la museologia. Jo crec que ja toca, per dir-ho d'alguna manera. Aleshores, hi podria haver, i em sembla molt bé, la museologia global i després unes especialitzacions que es podrien enriquir amb altres arts; però din-

tre de les universitats. Jo crec que les universitats haurien de fer museologia. Per què museologia i no gestió del patrimoni? Perquè ja en tenim prou que ens preocupem més de la part econòmica que de la part professional i de conservació del patrimoni. Em sembla que a títol de vendre –entre cometes– un màster, és molt bonic el nom de gestió cultural, o gestió del que sigui, o gestió de patrimoni, perquè s'apunta més gent. Però, en definitiva, el que estaran fent serà museologia sense títol. Per tant, agafant el símil que la comparació em sembla fantàstica, de la medicina–, tots tindriem el títol, sortits del màster de la universitat, i uns exerciríem la medicina privada, o muntant el nostre «chiringuito», i els altres exerciríem la medicina tradicional lligats a centres hospitalaris, a la seguretat social, o al que sigui. És a dir, que les dues diferències continuen valent, però sobretot, la idea central és que realment siguin museòlegs. Sense disfressar-ho.

Una altra cosa que ha sortit són les pràctiques als museus. És una cosa pràcticament impossible; a no ser que realment hi hagi una relació universitat i museus, ben establerta i molt seriosament, perquè altrament... Jo recordo, quan estava treballant al MNAC, que teníem grups de becaris, així els anomenàvem, que estaven treballant, i alguns s'ofenien i se n'anaven a mig curs, perquè no hi havia qui ho aguantés, i a més, no eren ningú. És a dir, un programa de pràctiques ha de ser una cosa com a molt legalitzada, molt especialitzada, i això em sembla que serà bastant difícil.

I una altra cosa que volia preguntar és: la nova proposta de màster oficial és de la Universitat de Barcelona i de Girona però, les altres universitats, tornaran a fer altra vegada màsters?.

ANA CARRO: Les altres universitats ho estan debatent.

CARME CLUSELLAS: Fem l'últim torn a la taula.

PILAR VÉLEZ: Bé, estic absolutament d'acord amb l'Andrea, per això he començat fent el símil de la museologia i dels anestesistes i els especialistes, i també dient que –en medicina– hi ha qui no és metge, i és físic o químic, i qui s'ocupa de les grans tecnolo-

gies, i no tenen el títol de medicina, però també poden col·laborar com als museus, tenen un lloc de treball que no és l'equivalent a museòleg, naturalment. Però, malgrat tot, diré que, per bé que no tinguem un estudi o una llicenciatura de museologia, podem estar contents –o «contentets», jo diria, permeteu-me dir-ho així– amb aquest primer màster de la UB i de la UdG. Sense voler afegir més ironies, sí que vull recordar ara un fet: la setmana passada vam passar el registre de museus de la Direcció de Patrimoni de la Generalitat, al meu despatx, i la tercera o la quarta pregunta que em van fer de la Direcció General de Patrimoni va ser la següent: «El director del museu té algun coneixement de museologia?»

XAVIER MENÉNDEZ: Està bé que facin aquesta pregunta, perquè molts museus... No sé què dirien.

DANIEL: Penso que la pregunta del registre està ben feta tenint en compte la realitat diversa dels museus de Catalunya.

PILAR VÉLEZ: Bé, però jo crec que a la administració pública, no. En fi, no volia entrar per aquí; sinó, sobretot, recollint, dient que estic en desacord amb algunes de les coses que ens acaba de dir en Xavier Menéndez. Sobretot, per exemple: «Cal fer una formació de museologia global, que ens parli de tot». La primera a subscriure-la sóc jo, perquè, a més, diàriament ho «venc» al meu equip; que és difícil, sobretot a la gent de la vella guàrdia, convèncer-los que s'ha de ser flexible, s'ha de ser museòleg i s'ha de saber de tot. Perquè el que ha dedicat la vida a les activitats per a nens, resulta que no té res a veure amb el conservador, o amb el restaurador. Fins i tot en les pròpies especialitats –i els que heu treballat en grans museus segur que ho heu sofert, bé, ja ho sabeu–, és una llàstima que, de vegades, nosaltres mateixos, en lloc de sumar, restem.

Però amb allò amb el que estic absolutament en desacord, és que s'ha de ser global, tot terreny... Però el tot terreny ha existit tota la vida, i llençaré una llançadora a favor, o en pro, dels nombrosíssims erudits locals que han mantingut els museus locals, sobretot, aquestes generacions de –molts ja han mort– més tot

terrenys... Estaven sols, no eren ni tècnics superiors i ho feien tot. Això no ens ho hem inventat ara, no és una cosa nova.

El que sí crec que no pot ser de cap manera és que la recerca, la investigació, s'hagi acabat. Tots els museus, per bé que ja entenc que als museus locals on hi ha un tècnic superior que ho ha de fer tot no es pot dedicar a la recerca, però la recerca, la investigació, no és només això, la investigació són moltes coses: és saber aprofitar els materials per a mil coses. En relació, en col·laboració... Bé. Els museus de ciències naturals nostres, aquest futur museu nacional de ciències naturals, és un museu pioner en investigació, en altres tecnologies, i són la gent més dinàmica del món, i fan de tot. I, a més, els museus, és igual en totes les especialitats, com més grans i més monogràfics són, més fàcil, sens dubte. Sens dubte perquè, com més som, més fàcil de repartir, més fàcil de cercar col·laboracions...

Xavier Menéndez: Després de tant de temps, t'explicaré... Jo no he dit això.

PILAR VÉLEZ: Però el que no podem fer–i en això estic d'acord amb tu, en aquests moments– és abandonar la gestió cultural, aquesta especialització de la gestió cultural, perquè al cap i a la fi, nosaltres també som gestors. I no abandonar la gestió cultural, per exemple, és mantenir aquest afany d'investigació, de col·laboració, de muntar convenis amb universitats... Els restauradors dels museus d'art, per exemple, que són conservadors-restauradors i per a mi són tan museòlegs, en la seva especialització, com pugui ser-ho jo, que sóc conservadora –diguem-ho en termes antics, si voleu–, els restauradors són gent que investiguen amb la peça a les mans, com els conservadors, i amb uns instruments, amb els seus convenis amb les politècniques i les universitats de físiques...

I en relació a això de l'especialització, això que dius de l'especialització, que ha de desaparèixer, no pot desaparèixer. I tinc un exemple fantàstic, que tots entendrem: potser sí que hi ha gent, segur que hi ha persones que han de ser molt diverses i molt plurals i ser molt tot terreny, però als museus, com a tot arreu,

existeixen alguns càrrecs, alguns llocs, algunes places als organigrames, on hi ha d'haver una especialització. Un responsable de col·leccions d'un museu d'escultura, per força ha de ser algú que entengui d'escultura, no pot ser un biòleg que sigui expert en insectes.

XAVIER MENÉNDEZ: No siguem ingenus.

PILAR VÉLEZ: No, no sóc ingènua, ho visc cada dia. Vull dir que la l'especialització no la podem combatre alegrament, com tu deies. Hi ha un lloc per a tot. Que en línies generals i sobretot en segons quin tipus de museus, per força, a més, un ha de fer de tot, és cert, bé. Però l'espectre de museus del nostre país, de Catalunya, és molt ampli. I no és igual, sens dubte, treballar a Cardedeu, al Museu Frederic Marès, al MNAC o al Museu de Mataró.

ANA CARRO: Bé, el que jo he intentat transmetre des del principi és que la museologia és alguna cosa en la qual calia formar-se. Només en museologia –ni gestió cultural, ni res de res–. Em sembla que és una disciplina que requereix dedicar-hi temps, i considero que no es pot fer des del principi, després d'acabar segon de batxillerat. Em sembla que és una bona aposta després d'una especialització. Des del nostre punt de vista, el més important en el museu són les col·leccions, i la investigació –per suposat–, la documentació, la catalogació. Ningú no es pot anomenar museòleg sense saber això. Nosaltres hem fet molts cursos de màrqueting, des de l'any 94, o de comunicació, però, sincerament, simplement han estat cursos d'aproximació, perquè els museòlegs han de saber que això existeix, però jo crec que s'està perdent el nord per l'extrem absolutament oposat. Em sembla que s'ha de conèixer, però a veure si ara deixarem les col·leccions i la investigació i tot allò que tenen els museus. Per això s'estan obrint cada vegada més centres que es denominen museus només per prestigi.

Sobre el tema de formar-se amb beques i pràctiques, sincerament, no ho veiem. En això l'associació té bastant experiència. Des del punt de vista de pràctiques –a nosaltres ens va passar–, se signa el conveni de pràctiques model a tot Espanya des de fa molt de temps i no funciona, al final, als museus amb poc per-

sonal que no el poden atendre, o altres museus que diuen: «Envia'm algú en pràctiques, que necessito solucionar un tema». Això està provocant moltíssims conflictes dintre de les institucions, perquè no pots cridar a una persona amb formació –màster en museologia– a fer fotocòpies, agafar el telèfon...

I el tema de les beques que està treient el propi Ministerio de Cultura, que ho està treient com a contractes de treball encoberts... Em sembla que això no beneficia a ningú, ni al que té la beca, ni als professionals de dintre dels museus; perquè quan algú ha aconseguit ser-hi dos o tres anys, beca rere beca, el posen altra vegada al carrer. I, el museu altra vegada resta absolutament descol·locat i agafa una altra persona des del principi. Amb la qual cosa penso que, ni beques, ni pràctiques, el que cal és formar-se, cadascú com pugui. Després, que les institucions treguin algunes places d'una manera determinada. A mi el que em sembla molt interessant és el tema del concurs oposició, però no podem dir: «Aquest no, perquè no ho és; aquest tampoc». No. Cal formar-se primer i després hi ha d'haver un tribunal en condicions que digui: «Això val la pena». No es tracta de fer formacions tancades, tampoc no és això.

XAVIER ROIGÉ: Jo voldria dir algunes coses molt concretes, més que no genèriques, perquè el debat ha estat ric i han sorgit les qüestions que un sempre es planteja quan ha de fer un pla d'estudis, perquè fixeu-vos quina discussió més interessant acabem de tenir amb diversitat d'opcions i d'opinions. Però, és clar, això com es trasllada a un pla d'estudis? Tu ho has de traslladar als crèdits, a les assignatures, a programes concrets. I aquí han sorgit tota una sèrie d'elements que són, en definitiva, qüestions centrals de la professió, i que després han de traduir-se en la planificació d'un pla d'estudis. La traducció d'un pla d'estudis és la traducció de la realitat professional.

El tema de les pràctiques és un tema fonamental. I de la mateixa manera que un metge només pot arribar a saber de metge fent unes pràctiques –en un hospital o el que sigui– mai un museòleg no arribarà a ser-ho sense unes pràctiques adequades. I això costa moltíssim, tu ho deies, has posat alguns exemples. En els

nostres alumnes actuals, n'hi ha molts que arriben i es queixen: «És que m'han enviat a fer fotocòpies. O a inventariar una col·lecció només posant etiquetes», coses d'aquest tipus. I aleshores, aquí hi ha una responsabilitat compartida, perquè, és clar, la universitat ha de formar, però són els propis museòlegs els qui podran transmetre millor la pràctica professional (el «MIR» de la museologia). Hi ha no només una responsabilitat formativa, sinó també de reproducció de la pròpia professió. L'essència d'una professió és que es reproduïx a si mateixa pels propis professionals.

I després voldria parlar del tema de la professionalització. Jo també voldria donar una imatge positiva, optimista, com a mínim. La Marta assenyalava les dificultats de professionalització, però aquestes dificultats existeixen avui a totes les professions.

MARTA: Jo parlo del que conec.

XAVIER ROIGÉ: És clar, cadascú parla d'allò que coneix; però en un sentit optimista, i ho dic pel que diré ara. Dintre de l'àmbit general de la cultura i de les llicenciatures en humanitats, el que més està creixent és l'àmbit de la museologia i del patrimoni, no entesa com el que oposita –perquè això, ja oposicions n'hi ha poques i no sé si n'hi haurà moltes més– però sí del sector en general. Crec que hi ha una demanda social, i que aquesta s'incrementarà en els propers anys. És clar, quan un té problemes diaris, doncs lògicament no ho veu, perquè sobretot ha de preocupar-se com obrirà demà. Però tot i els grans problemes que hi ha en aquesta professió, crec que hi ha una certa demanda, com a mínim molt superior a la que hi ha en altres professions relacionades amb les humanitats. Ho dic per ser una mica optimista, sobretot per a les persones que s'estan formant o pensen formar-se, perquè si sempre els transmetem aquesta imatge tan negativa del malament que està aquesta professió, doncs n'escolliran una altra. Aquesta professió té els seus problemes, com qualsevol altra, però cal dir sovint que és una pràctica vocacional i engrescadora i que, a més, té unes possibilitats futures que crec que són reals. S'ha de donar aquesta imatge, sobretot per a tu i per a d'altres persones com tu que voleu dedicar-vos a aquesta professió.

CARME CLUSELLAS: Bé, per anar acabant. Xavier, dos, un minut.

XAVIER MENÉNDEZ: Dos. A veure. Hem definit gairebé tots museologia i hem dit pràcticament el mateix, el que passa és que a alguns la paraula gestió sembla que els produeix urticària. I gestió no és economia, gestió és el que fa un museòleg, gestió de col·leccions, gestió de patrimoni. Engloba conservació, difusió, acreixement, investigació. Tot això és el que fa un museòleg, i perquè ho pugui fer necessitem una formació especialitzada, per poder fer tot això i ser museòleg. Abans, quan jo he dit que la investigació en els museus s'ha acabat, em referia al museòleg que només fa investigació. Per tant, si ho he dit malament, ho corregeixo. Què vull dir amb això? Que abans sí que hi havia en els museus persones que només es dedicaven a la investigació, i és possible que aquells que realment tinguin aquest perfil i encara hi siguin, doncs es jubilin sent-ho. Però això ja no té sentit, a partir d'ara no té sentit. Allò que no té sentit, o allò que és injust, és que hi hagi un sol museòleg que faci investigació i que els altres facin difusió. Tots n'han de fer? Doncs no ho sé. El museu ha de fer investigació? És clar, és una de les funcions inherents al museu, s'ha de fer. Però que la facin tots, un vint per cent, un trenta per cent de tots els tècnics museòlegs que hi ha en un museu; però ja no té sentit que es faci investigació de referència en un museu. Això s'ha acabat. I si realment existeix un dèficit d'investigació, no som tan integrals? Doncs anem i fem un conveni amb la universitat X i allí és on són els investigadors.

Acabo. Restauradors. Senyors, no són museòlegs. I ho diuen ells. No són museòlegs, els restauradors és una altra professió que intervé en el patrimoni que el que fan és restaurar i intervenir en el patrimoni, no el gestionen. Ho diuen ells.

XAVIER ROIGÉ: Perdona un segon. Probablement hi haurà també a l'oferta de la UB i a d'altres universitats –aquest any encara no– un màster en conservació.

XAVIER MENÉNDEZ: És clar. I les dues associacions, i el col·legi que estan creant, l'estan promocionant. A Belles Arts volen una carrera, etc. D'això en podem parlar molt, però és un altre problema. Una altra pro-

fessió que es relaciona amb el patrimoni, però que no és museologia.

Respecte al registre de museus, està bé que preguntin als museus, i que demani les fotocòpies de les titulacions superiors; perquè potser ens trobaríem que sí que són tècnics superiors, llicenciats, però potser en filologia xinesa, o catalana, o el que sigui. És a dir, estaria bé que se sàpiga, que se sàpiga els tècnics superiors que hi ha... Si és que ho són.

PILAR VÉLEZ: Els tècnics superiors tenen una llicenciatura de moltes coses.

Xavier Menéndez: Sí, és clar.

PILAR VÉLEZ: La llei no diu en què. Es igual; ni que sigui en filologia.

XAVIER MENÉNDEZ: És clar, és clar; però justament veuríem que molts no tenen cap relació amb les col·leccions, però tampoc no tenen formació en museologia. Però no de fa anys, no. Fa quatre dies. Amb la qual cosa és bo que se sàpiga.

PILAR VÉLEZ: No...

XAVIER MENÉNDEZ: I després, quan es diu que la paraula museu dóna prestigi i per això es pren, és a l'inrevés. La paraula museu està, cada vegada, donant més desprestigi, i això ho hem d'impedir. Ara s'han posat de moda els centres culturals. Són museus que s'anomenen centres culturals, o centres d'interpretació en alguns casos en què no tenen col·leccions. Cal recuperar la paraula museu i la professió de museòleg.

CARME CLUSELLAS: Iniciaríem un altre debat. Només volia dir una cosa: heu comparat molt la professió amb la medicina –seré molt ràpida–. Una: estan en vaga, és a dir, que tampoc els deu anar tan bé. Dues: ells ho tenen clar i com a mínim creen places. Jo crec que el patrimoni és públic en aquest país i s'ha d'obligar a l'administració pública, i aquest decret, encara que no és la gran panacea, a mi em va donar feina.

Sense el decret, jo no estaria treballant en un museu. Segur. I encara: per als arxivers i per als metges, surten places per ràtio de població. Per què no surten places de patrimoni per ràtio de població?

PILAR VÉLEZ: Això seria un miracle.

CARME CLUSELLAS: Bé, tot això a la revista. Per saber què s'ha dit.